

CONSTITUIREA ȘI EFECTELE CONTRACTULUI DE ÎNTREȚINERE ÎN REGLEMENTAREA NOULUI COD CIVIL

Ilie URS*

Abstract

The maintenance contract is currently a called contract, specifically governed by the new Civil Code in Title IX (Various special contracts), Chapter XVIII, art. 2254 -2263. Maintenance may be provided against payment or free of charge. Also, maintenance can be provided in favor of a third-party beneficiary.

The maintenance contract may be concluded for a specified term or for life-kept. Like life annuity , maintenance can be established and maintained during the life of many. If the maintenance contract has several lenders and borrowers, the maintenance obligation is indivisible both in terms of creditors and debtors about.

Maintenance debtor owes established benefits equitably , taking into account the value of the social capital of the creditor before the contract. Benefits in kind the debtor , to be fair, must be adequate materialy and spiritualy to the needs of the maintenance creditor, to ensure its normal standard of living , normally at least equal to that before the contract. Also, benefits in kind should be adapted and updated for age, current needs and developments in the health maintenance of the creditor.

The maintenance contract is terminated by resolution. When termination is based on art. 2263, paragraph 2 of the Civil Code or is made without the justification in failure of maintenance, termination may be given only by the court.

Key words: maintenance contract, New Civil Code, beneficiary

1. Reglementare legală și noțiune

Anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, contractul de întreținere nu s-a bucurat de o reglementare legislativă proprie, nici în Codul civil de la 1864 și nici în vreo lege specială¹. Cu toate acestea, a

* Lector universitar doctor, Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Drept Cluj-Napoca.

¹ A se vedea M. Mureșan, *Drept civil. Contractele speciale. Curs universitar*, Editura Cordial Lex, Cluj-Napoca, 1999, p. 271; D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 123.

fost frecvent întâlnit în viața socială, fiind creația practicii judiciare și a literaturii de specialitate, care i-au aplicat regulile din teoria generală a obligațiilor civile, dacă părțile nu au prevăzut alte reguli¹.

În prezent, reglementarea expresă a contractului de întreținere este o consecință firească a evoluției științei dreptului civil, fiind chemată să răspundă unor nevoi concrete și actuale ale oamenilor². Ca urmare, noul Cod civil a răspuns acestor obiective sociale, legiferând contractul de întreținere în Titlul IX (Diferite contracte speciale), Capitolul XVIII, la art. 2254-2263.

Astfel, în conformitate cu dispozițiile art. 2254 alin. 1 C. civ., contractul de întreținere este convenția prin care o parte se obligă să efectueze în folosul celeilalte părți sau al unui terț prestațiile necesare întreținerii și îngrijirii pentru o anumită durată.

Partea care se obligă să efectueze prestațiile necesare întreținerii și îngrijirii se numește *întreținător*, iar partea în folosul căreia se efectuează aceste prestații se numește *întreținut*. Atunci când întreținerea se efectuează în favoarea unui terț, acesta se numește *terț beneficiar*.

Contractul de întreținere este o convenție *intuitu personae*, deoarece se încheie în considerarea calităților personale ale părților care, de multe ori, trebuie să conviețuiască și să stabilească între ele relații asemănătoare cu cele din cadrul unei familii³.

¹ Sub imperiul vechiului Cod civil de la 1864, contractului de întreținere nu i s-a aplicat reglementarea prevăzută de lege pentru contractul numit cel mai înrudit (de exemplu, de la contractul de rentă viageră). A se vedea F. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*. Editura Universul Juridic, București, 2001, p. 8; G. Boroi, *Drept civil. Teoria generală*, Editura All, 1997, p. 101; Trib. Suprem, s. civ., decizia nr. 482/1989, în revista "Dreptul" nr. 1-2/1990, p. 124; N.M.Medrea, *Natura juridică a contractului de întreținere*, în S.U.B.B. 1969, p. 176-177.

² A se vedea C. Macovei, M. C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole* (coordonatori Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei), Editura C. H. Beck, București, 2012, p. 2206.

³ A se vedea M. Mureșan, op. cit., p. 272. În practica judiciară s-a apreciat că "noțiunea de întreținere include multiple prestații, iar executarea corespunzătoare a obligației de întreținere, când izvorul ei este un contract, implică, pe lângă prestația materială, și o componentă psihologică, dată de caracterul intuitu personae al contractului de întreținere, care se întemeiază, în realizarea conținutului său economic,

2. Constituirea și durata întreținerii

În ce privește modurile de constituire a întreținerii, regulile de la renta viageră se aplică și contractului de întreținere (art. 2256 alin. 1 C. civ.).

Astfel, întreținerea poate fi constituită *cu titlu oneros* (când întreținutul dă în schimbul întreținerii sale un bun sau un alt capital, de orice natură) sau *cu titlu gratuit* (când întreținutul nu dă nimic în schimbul întreținerii sale, întreținătorul asumându-și obligația întreținerii cu intenția de a face o liberalitate; întreținerea cu titlu gratuit se constituie prin donație ori prin testament).

Întreținerea poate fi constituită și în favoarea unui terț beneficiar, fie pe calea unei stipulații pentru altul, fie pe calea unui testament. În cazul în care constituirea întreținerii se face printr-o stipulație pentru altul, și persoana ce constituie întreținerea este *stipulant*, cel care o va efectua (*întreținătorul*) este *promitent*, iar cel în folosul căruia se va efectua întreținerea este *terț beneficiar*. Stipulantul transmite capitalul (un bun determinat sau o sumă globală de bani) promitentului, iar în schimb promitentul își asumă obligația întreținerii terțului beneficiar, desemnat de stipulant. Atunci când stipulantul o face cu intenția de a-l gratifica pe terțul beneficiar, se realizează o donație indirectă. Constituirea prin testament presupune un legat cu sarcină, când testatorul îi impune legatarului obligația de a-l întreține pe terțul beneficiar.

Contractul de întreținere poate fi încheiat pentru o anumită durată determinată (situație neîntâlnită în practică, însă nimic nu împiedică părțile să încheie un astfel de contract pe 1 an, trei ani, 10 ani etc.) sau pentru toată durata vieții întreținutului. Dacă prin contract nu s-a prevăzut durata întreținerii, atunci întreținerea se datorează pentru toată durata vieții creditorului întreținerii (art. 2254 alin. 2 C. civ.)¹. Contractul de întreținere încheiat pe durata vieții întreținutului este *aleatoriu*,

pe un raport de încredere și apropiere..." (a se vedea Î.C.C.J, secția civilă și de proprietate intelectuală, decizia nr. 6943 din 9 decembrie 2004, în "Dreptul" nr. 2/2006, p. 262).

¹ Legiuitorul prezumă că perioada de timp în raport cu care este asumată obligația de întreținere coincide cu durata vieții creditorului întreținerii (a se vedea C. Macovei, M. C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 2207.

întrucât întinderea în timp a obligației întreținătorului depinde de un eveniment viitor și incert (moartea întreținutului), motiv pentru care fiecare dintre părți are șansa unui câștig, dar este expusă totodată și la riscul unei pierderi¹.

Asemănător rentei viagere, întreținerea poate fi înființată și pe durata vieții mai multor întreținuți. În acest caz, în lipsă de stipulație contrară, obligația de a efectua întreținerea încetează la data la care decedează ultima dintre aceste persoane (art. 2244 C. civ.). De exemplu, întreținerea a fost constituită în favoarea soților. La decesul unuia dintre soți, întreținerea se va executa în continuare în favoarea celui supraviețuitor; obligația de întreținere va înceta numai atunci când decedează și acesta.

Dacă contractul de întreținere are mai mulți creditori și debitori (*pluralitate de părți*), în lipsă de stipulație contrară, *obligația de întreținere este indivizibilă atât în privința creditorilor, cât și în privința debitorilor* (art. 2256 alin. 2 C. civ.)². Prin urmare, obligația de întreținere nu se divide între creditori, între debitori și *nici între moștenitorii acestora*. Consecința este aceea că fiecare dintre creditori sau dintre moștenitorii acestora poate cere executarea integrală a obligației de

¹ În practica judiciară anterioară intrării în vigoare a noului Cod civil s-a hotărât că nu se poate face abstracție de caracterul *aleatoriu* al contractului de întreținere, de elementul risc, care are un rol important atât la încheierea contractului, cât și în cursul executării acestuia, deoarece cel ce dobândește bunul se obligă, în schimb, a presta întreținere, de regulă pe durata vieții înstrăinătorului, care poate fi foarte scurtă sau, dimpotrivă, foarte lungă; în prima situație debitorul primește un bun de valoare pentru un echivalent mult mai redus, iar în a doua situație debitorul este de acord a da întreținere care poate depăși substanțial valoarea bunului ce i s-a transmis (a se vedea *Decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr.3 din 26 decembrie 1987*, în Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1987, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 8).

² Pentru unele aspecte a se vedea M. M. Pivniceru, *Modalitatea obligației contractuale de întreținere cu pluralitate de subiecte*, în Dreptul nr. 9/2005, p. 73-77. D. Macovei, M. Enache, *Unele aspecte al interpretării obligației contractuale de întreținere*, în "Analele Științifice ale Universității Al.I.Cuza din Iași", secțiunea III, Științe Juridice, XXXIV, Iași, 1998, p. 24.

întreținere, iar fiecare dintre debitori sau dintre moștenitorii acestora poate fi constrâns separat la executarea întregii obligații¹.

Așa cum s-a arătat în literatura de specialitate, când există mai mulți creditori, obligația de întreținere nu este considerată îndeplinită decât dacă s-a executat integral față de toți creditorii. De aceea, neexecutarea față de unul dintre creditori poate atrage rezoluțiunea întregului contract².

Pe de altă parte, când există mai mulți debitori, fiecare dintre ei poate fi obligat separat să execute în întregime obligația de întreținere, iar prestarea întreținerii de către oricare dintre ei este liberatorie pentru toți. Așa fiind, dacă întreținerea a fost efectuată integral de un singur debitor, creditorul nu poate cere rezoluțiunea contractului în privința celorlalți debitori³.

3. Forma contractului de întreținere

Conform art. 2255 C. civ., contractul de întreținere se încheie în formă autentică, sub sancțiunea nulității absolute. Rezultă că în concepția noului Cod civil, contractul de întreținere este *solemn*. În literatura de specialitate s-a arătat că, deși forma prescrisă de legiuitor implică anumite costuri și timp pentru derularea procedurii autentificării, totuși câștigurile sunt mai mari căci părțile beneficiază de sprijinul unor specialiști ai dreptului, care le vor ajuta să-și exprime intențiile lor reale într-un limbaj juridic adecvat, lipsit de exprimări neclare și susceptibile de mai multe înțelesuri⁴.

¹ În acest sens, a se vedea dispozițiile art. 1425 C. civ.; Vezi și C. Stătescu, C. Bârsan, *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981, p. 391-392.

² A se vedea F. Deak, op. cit., p. 534.

³ *Ibidem*.

⁴ A se vedea C. Macovei, M. C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 2207.

În cazul în care întreținerea se constituie în favoarea unui terț, actul de constituire nu este supus formei autentice, aplicându-se dispozițiile art. 2243 alin. 2 de la renta viageră¹.

4. Condițiile de validitate

Contractul de întreținere este supus condițiilor generale pentru validitatea oricărui contract și anume: capacitatea de a contracta; consimțământul valabil al părților; un obiect determinat și licit; o cauză licită și morală, aplicându-se dispozițiile art. 1179 C. civ.

Pe de altă parte, contractului de întreținere i se aplică unele dispoziții de la contractul de rentă viageră (art. 2256 alin. 1 C. civ.). Astfel, este lovit de nulitate absolută contractul care constituie o întreținere pe durata vieții întreținutului², dacă acesta era decedat la data încheierii contractului (art. 2246 C. civ.).

¹ Într-o altă opinie se susține că în ipoteza în care printr-un contract o parte se obligă să asigure unui terț întreținerea, actul trebuie să îmbrace forma autentică, deoarece art. 2255 C. civ. trebuie aplicat cu întâietate (a se vedea C. Macovei, M. C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 2208). Raportat la dispozițiile art. 2256 alin. 1 C. civ., considerăm neîntemeiată această opinie.

² În opinia noastră, spre deosebire de renta viageră, din dispozițiile art. 2254 alin. 2 C. civ. rezultă că întreținerea se constituie pe durata vieții creditorului întreținerii, iar nu a unei terțe persoane. Întreținerea și îngrijirea îl privește strict pe întreținut și în imensa majoritate a cazurilor, așa cum rezultă din practica judiciară, acest contract este încheiat de persoane în vârstă, aflate în stare de nevoie, motiv pentru care interesul creditorului este acela de a fi întreținut pe viață. După o altă părere, durata contractului de întreținere poate fi stabilită și în funcție de viața uneia sau a mai multor persoane, părți sau terți în raport cu actul juridic prin care se constituie întreținerea (a se vedea C. Macovei, M. C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 2208). Nu împărtășim această susținere deoarece dispozițiile art. 2242 alin. 2 C. civ., din materia rentei viagere, care prevăd că renta viageră se constituie și pe durata vieții unei terțe persoane determinate, nu se aplică contractului de întreținere, întrucât art. 2256 alin. 1 C. civ. nu face trimitere la art. 2242 alin. 2 C. civ. Pe de altă parte, ce s-ar întâmpla dacă întreținerea ar fi fost constituită pe durata vieții unui terț, iar întreținutul decedează înaintea terțului? Ar însemna să acceptăm că întreținerea continuă în favoarea moștenitorilor întreținutului, ceea ce nu se poate căci contractul de întreținere se încheie *intuițu persoane*, iar creanța de întreținere este incesibilă (art. 2258 C. civ.), la moartea întreținutului ea se stinge.

De asemenea, nu produce efecte contractul prin care s-a constituit cu titlu oneros o întreținere pe durata vieții întreținutului care, la data încheierii contractului, suferea de o boală din cauza căreia a murit în interval de cel mult 30 de zile de la această dată (art. 2247 C. civ.).

Prin urmare, asemănător rentei viagere, contractul de întreținere este lovit de nulitate absolută în astfel de cazuri pentru că nu există șanse de câștig și nici risc de pierdere pentru ambele părți, ceea ce lipsește contractul de cauză juridică. Faptul că părțile au avut cunoștință despre decesul sau boala creditorului întreținerii nu înlătură nulitatea absolută.

5. Delimitarea contractului de întreținere față de contractul de rentă viageră

Atât contractul de rentă viageră, cât și contractul de întreținere sunt contracte translative de proprietate, aleatorii și cu executare succesivă în timp. Totuși ele se deosebesc net, fiind contracte speciale distincte. Principalele deosebiri sunt următoarele:

- contractul de rentă viageră este, în principiu, consensual, în timp ce contractul de întreținere este solemn;

- obligația debientierului este o obligație de a da, în timp ce obligația întreținătorului de a efectua întreținerea este o obligație de a face ¹;

- obligația de plată a rentei viagere este indivizibilă în privința creditorilor, în timp ce obligația de întreținere este indivizibilă atât în privința creditorilor, cât și în privința debitorilor, dacă părțile nu au convenit altfel;

- renta viageră este transmisibilă (poate face obiectul unei cesiuni), în timp ce creanța de întreținere este strict personală, motiv pentru care nu poate fi cedată altei persoane (este incesibilă);

¹ A se vedea F. Deak, op. cit., p. 535; M. Mureșan, op. cit., p. 273; D. Chiriță, op. cit., p. 125; Dumitru C. Florescu, *Contractele civile*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 321; F. Moțiu, *Contractele speciale - în noul Cod civil -*, Editura Wolters Kluwer, București, 2010, p. 332; Trib. Suprem, s. civ. dec. nr. 1216/1977, în RRD nr. 12/1977, p. 46; Trib. Suprem, s. civ. dec. nr. 1348 din 21 noiembrie 1969, în I.G.Mihuță, *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă... pe anii 1969-1975*, Editura Științifică și Enciclopedică București, 1976, p. 136.

- renta încasată poate fi urmărită de către creditorii credentierului (în toate cazurile când a fost constituită cu titlu oneros), în timp ce întreținerea prestată este insesizabilă (neurmăribilă)¹.

6. Efectele contractului de întreținere

Contractul de întreținere valabil încheiat dă naștere unor drepturi și obligații specifice în sarcina fiecăreia dintre părți.

6.1. Drepturile și obligațiile întreținutului.

Dreptul la întreținere al creditorului este un drept strict personal, motiv pentru care se stinge la moartea sa (nu se poate transmite moștenitorilor prin succesiune).

De asemenea, conform art. 2258 C. civ., drepturile creditorului întreținerii nu pot fi cedate sau supuse urmăririi (adică sunt incesibile și insesizabile).

Atunci când întreținerea a fost constituită cu titlu oneros, întreținutul are obligații identice cu ale vânzătorului:

- de a transmite întreținătorului dreptul de proprietate asupra bunurilor promise (mobile sau imobile);
- de a preda bunurile și de a le conserva până la predare;
- de a-l garanta pe dobânditor contra evicțiunii și contra viciilor ascunse.

În schimb, creditorul întreținerii nu poate fi obligat la prestarea unor servicii deoarece, potrivit art. 2257 alin. 5 C. civ., clauza prin care creditorul întreținerii se obligă la prestarea unor servicii este considerată nescrisă.

6.2. Drepturile și obligațiile întreținătorului.

Drepturile întreținătorului sunt corelative obligațiilor asumate de întreținut.

¹ Întreținerea are caracter strict personal, motiv pentru care nu poate fi urmărită de către creditori. Însă, așa cum s-a statuat în practica judiciară, creditorii întreținutului pot ataca contractul încheiat de acesta în fraudă drepturilor lor, dacă sunt îndeplinite condițiile acțiunii revocatorii (a se vedea Trib. Suprem, s. civ. dec. nr. 1589/1985, în CD, 1985, p. 52-53); pentru amănunte a se vedea și M. M. Pivniceru, D. C. Tudorache, *Exercitarea acțiunii oblice și acțiunii pauliene în cazul contractului de întreținere*, în Dreptul nr. 2/1994, p. 41-43.

În sarcina întreținătorului se naște *obligația de a presta întreținere în natură*, în conformitate cu stipulațiile din contract sau, în lipsa unor stipulații speciale, potrivit dispozițiilor art. 2257 C. civ.

Ca urmare, în temeiul principiului libertății contractuale, părțile au posibilitatea să determine expres în contract prestațiile în natură la care debitorul întreținerii se obligă. În acest caz, executarea obligației de întreținere se va face potrivit stipulațiilor contractuale.

Dacă contractul de întreținere nu cuprinde stipulații speciale cu privire la conținutul și întinderea obligației de întreținere sau cuprinde formulări prea generale (cum ar fi: debitorul se obligă să-l întrețină pe creditor cu tot ce este nevoie), atunci se vor aplica dispozițiile art. 2257 C. civ.

Astfel, conform art. 2257 alin. 1 C. civ., debitorul întreținerii datorează prestații stabilite în mod echitabil, ținându-se seama de valoarea capitalului și de condiția socială anterioară a creditorului. În legătură cu sintagma "prestații stabilite în mod echitabil", înțelesul acesteia va da naștere, cu siguranță, unor discuții și probleme, teoretice sau practice, urmând a fi precizat și configurat în timp, pe măsura formării unei practici judiciare relevante¹. Apreciem că "prestațiile echitabile" se referă la faptul că întinderea și conținutul concret al prestațiilor în natură, în lipsa unor specificații contractuale, nu pot fi stabilite decât de la caz la caz, în funcție de persoana și nevoile întreținutului. De obicei, așa cum precizează art. 2257 alin. 2 C. civ., debitorul este obligat în special să asigure creditorului hrană, îmbrăcăminte, încălțăminte, menaj, îngrijirile și cheltuielile necesare în caz de boală, precum și folosința unei locuințe corespunzătoare. Însă, debitorul poate datora și alte prestații în natură, în funcție de nevoile și preocupările întreținutului, (de exemplu, creditorul are obiceiul de a face anumite treburi gospodărești ori de a merge la teatru, cinematograful,

¹ În legătură cu obligația debitorului întreținerii, de a efectua prestații stabilite în mod echitabil, ținându-se seama de valoarea capitalului și de condiția socială anterioară a creditorului, s-a arătat că prin prestarea întreținerii nu se poate produce o îmbogățire a întreținutului în detrimentul debitorului obligației de întreținere (a se vedea T. Prescure, *Curs de contracte civile*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 230).

concert etc., scop în care are nevoie de ajutor sau însoțitor¹. În orice caz, prestațiile în natură ale debitorului, ca să fie echitabile, trebuie să fie corespunzătoare nevoilor materiale și spirituale ale creditorului întreținerii, să-i asigure acestuia un nivel de trai obișnuit, normal², cel puțin egal cu cel avut anterior încheierii contractului. De asemenea, în cazul unei pluralități de creditori, conținutul creanței de întreținere trebuie stabilit pentru fiecare creditor în parte, pentru că necesitățile fizice și spirituale ale acestora pot fi foarte diferite³.

Apoi, pe parcursul executării contractului de întreținere, prestațiile în natură trebuie adaptate și actualizate în funcție de vârsta și evoluția stării de sănătate a întreținutului, a nevoilor sale concrete și a costului vieții; ca urmare, conținutul concret și întinderea obligației de întreținere se poate schimba în timp⁴.

În caz de litigiu între părți pe această temă, instanța de judecată va stabili dacă prestațiile în natură efectuate de debitor au fost sau nu echitabile, în funcție de cele două criterii: valoarea capitalului transmis întreținătorului (adică valoarea bunurilor transmise) și condiția socială anterioară a acestuia (care include: nivelul de trai, ocupația, funcția, preocupările, nivelul de pregătire și de cultură, precum și orice alte criterii relevante).

Printre criteriile în raport de care prestațiile se stabilesc în mod echitabil, legiuitorul noului Cod civil nu a menționat și posibilitățile materiale ale debitorului întreținerii, deși acestea nu pot să nu fi fost

¹ Așa cum s-a apreciat în literatura de specialitate și în practica judecătorească anterioară noului Cod civil, noțiunea de întreținere trebuie să primească un înțeles cât mai cuprinzător, debitorul obligației urmând să asigure creditorului alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, medicamente, să-i asigure îngrijiri medicale și dacă este cazul, chiar să-i prepare hrana și să-l ajute la diferitele treburi gospodărești (a se vedea M. Mureșan, op. cit., p. 274; D. Chirică, op. cit., p. 123; Trib. jud. Brașov, dec. civ. nr. 948/1984, în R.R.D. nr. 5/1985, p. 69).

² A se vedea, în acest sens, Tribunalul Cluj, decizia civilă nr. 613/R/07.06.2007, nepublicată.

³ A se vedea C. Macovei, M. C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 2209.

⁴ A se vedea M. Mureșan, op. cit., p. 271-272; Dumitru C. Florescu, op. cit., p. 319; Florin Moțiu, op. cit., p. 329.

avute în vedere de creditorul întreținerii la data încheierii contractului¹. În cazul în care părțile nu au stipulat expres în contract un anumit standard sau nivel al întreținerii, considerăm că posibilitățile materiale ale debitorului, cunoscute creditorului în momentul încheierii contractului, trebuie avute în vedere la stabilirea noțiunii de "prestații echitabile"².

Debitorul întreținerii are obligația de a efectua prestațiile necesare întreținerii și îngrijirii chiar dacă întreținutul are mijloace materiale suficiente. Aceasta deoarece, așa cum s-a arătat în practica judiciară, în absența unei clauze exprese, nu are nici o relevanță faptul că beneficiarul întreținerii are suficiente mijloace materiale, deoarece obligația convențională de întreținere nu se confundă cu obligația legală de întreținere, când acordarea întreținerii depinde de starea de nevoie a celui îndreptățit să o primească³.

În cazul în care întreținerea este datorată pe toată perioada de viață a întreținutului sau atunci când acesta decedează în cursul duratei contractului, debitorul are obligația să îl înmormânteze (art. 2257 alin. 3 C. civ.).

Obligația debitorului întreținerii de a acorda celeilalte părți întreținere în natură *este o obligație de a face*⁴, care trebuie executată zi

¹ În practica judecătorească anterioară noului Cod civil s-a apreciat că obligația de întreținere nu poate fi condiționată în totul de fluctuațiile materiale defavorabile ce pot interveni în patrimoniul părților, însă trebuie avut în vedere conținutul obligației de întreținere la care părțile s-au îndatorat și care "*s-a raportat fără îndoială la posibilitățile lor materiale, care nu le sunt imputabile și este de neconceput să nu fi fost avute în vedere și de reclamantă la încheierea contractului...*" (a se vedea Judecătoria Cluj-Napoca, sentința civilă nr. 2243 din 16.03.2007, nepublicată).

² În acest sens, în practica judecătorească anterioară noului Cod civil s-a judecat că "*pensia de întreținere se raportează, ca și obligația materială de întreținere la un nivel normal de trai, corespunzător situației anterioare a beneficiarului întreținerii și posibilităților materiale ale debitorului*" (a se vedea Judecătoria Cluj-Napoca, sentința civilă nr. 11134 din 28.06.2011, nepublicată).

³ Curtea Supremă de Justiție, s. civ. dec. nr. 2462/1992, în Dreptul nr. 10-11/1993, p. 110.

⁴ În acest sens a se vedea F. Deak, op. cit., p. 539; M. Mureșan, op. cit., p. 274; D. Chirică, op. cit., p. 127; Dumitru C. Florescu, op. cit., p. 322-323; în același sens, în practica judecătorească anterioară noului Cod civil s-a apreciat că prin contractul de întreținere se creează o obligație de întreținere de a face strict personală, care nu poate fi

de zi, permanent nu periodic, până la încetarea din viață a creditorului (sau până la data stabilită în contract, în cazul în care întreținerea a fost constituită pe durată determinată).

Întreținerea continuă să fie datorată în aceeași măsură chiar dacă, în cursul executării contractului, bunul care a constituit capitalul a pierit total sau parțial ori și-a diminuat valoarea, dintr-o cauză pentru care creditorul întreținerii nu este ținut să răspundă (art. 2257 alin. 4 C. civ.). La fel ca în cazul rentei viagere, în lipsa acordului creditorului, întreținătorul nu se poate libera de executarea obligației de întreținere, oricât de oneroasă ar deveni pentru el, chiar dacă ar fi dispus să restituie capitalul primit și să renunțe la restituirea prestațiilor deja efectuate (art. 2252 alin. 1 și alin. 2 C. civ.).

În schimb, dispozițiile art. 1271 C. civ. pot fi aplicate și în cazul contractului de întreținere, în privința împrejurărilor survenite pe parcursul executării contractului, care nu sunt determinate de durata vieții persoanei până la decesul căreia a fost constituită întreținerea.

Întrucât obligația de întreținere are un caracter preponderent alimentar, trebuind să fie executată permanent, zi de zi, *debitorul este de drept în întârziere* atunci când refuză ori neglijează să își execute obligația în mod repetat (art. 1523 alin. 1 lit. c C.civ.). Pe cale de consecință, creditorul poate cere, în această situație, rezoluțiunea contractului fără prealabila punere în întârziere a debitorului, termenul de executare a obligației fiind considerat esențial (art. 1523 alin. 1 lit. a C. civ.)¹.

Cu privire la *locul executării obligației de întreținere*, acesta este cel stabilit, de comun acord, de către părți. În cazul în care părțile contractante locuiesc împreună, nu există nici un fel de dificultăți în această privință. Dacă părțile au locuințe separate și nu au convenit altfel,

transmisă altei persoane (Trib. Suprem, s. civ. dec. nr. 1114/1976, în *Repertoriu de practică judiciară pe anii 1975-1980*, p. 92; Î.C.C.J, secția civilă și de proprietate intelectuală, decizia nr. 536 din 27 ianuarie 2005, în *Jurisprudența secției civile pe anul 2005*, Editura Hamangiu, București, 2006, p. 397; Curtea de Apel Cluj, secția civilă, decizia nr. 574 din 10 martie 2000, în *Buletinul jurisprudenței. Culegere de practică judiciară pe anul 2000*, vol. 1, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 171).

¹ A se vedea M. Mureșan, op. cit., p. 275.

se admite că obligația de întreținere urmează să se execute la domiciliul întreținutului¹, având în vedere natura specifică a acestei obligații².

Obligația debitorului de a efectua întreținerea, deși personală (întrucât acesta trebuie să execute personal întreținerea), totuși, în mod excepțional, ea ar putea fi executată de către altcineva și anume de:

- moștenitorii debitorului, în cazul în care debitorul a decedat pe parcursul executării contractului, dar numai dacă se obține consimțământul întreținutului; dacă întreținutul nu este de acord, atunci fie contractul se desființează, din cauza imposibilității obiective de executare a obligației de întreținere, fie instanța de judecată dispune înlocuirea întreținerii în natură cu o sumă de bani corespunzătoare (art. 2261 alin. 1 C. civ.);

- un mandatar sau un gestor de afaceri, în cazul în care debitorul întreținerii este împiedicat temporar, din motive fortuite, să își îndeplinească obligația de întreținere (de exemplu, este bolnav și internat în spital ori este arestat pe o anumită durată de timp etc)³.

7. Înlocuirea întreținerii prin rentă

Conform art. 2261 alin. 1 C. civ., dacă prestarea sau primirea în natură a întreținerii nu mai poate continua din motive obiective sau dacă debitorul întreținerii decedează și nu intervine o înțelegere între părți, instanța judecătorească poate să înlocuiască, la cererea oricăreia dintre părți, fie și numai temporar, întreținerea în natură cu o sumă de bani corespunzătoare.

Prin urmare, părțile contractante pot conveni înlocuirea întreținerii cu plata unei sume de bani periodice⁴. Totodată, nimic nu împiedică părțile să convină desființarea contractului de întreținere, cu repunerea lor în situația anterioară. Însă, atunci când părțile nu ajung la o înțelegere (una dorește desființarea, iar cealaltă dorește înlocuirea

¹ A se vedea și T. Prescure, op. cit., p. 231.

² A se vedea F. Deak, op. cit., p. 539, M. Mureșan, op. cit., p. 275.

³ A se vedea Dumitru C. Florescu, op. cit., p. 319.

⁴ A se vedea C. Macovei, M. C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 2214.

întreținerii cu plata unei sume de bani), textul de lege indicat mai sus oferă posibilitatea salvării contractului, cel puțin pentru o anumită perioadă de timp. Astfel, instanța de judecată, la cererea părții interesate, poate să înlocuiască întreținerea în natură cu o sumă de bani corespunzătoare, chiar dacă cealaltă parte (fie și creditorul întreținerii) se opune și solicită desființarea contractului.

Suma de bani periodică stabilită de către instanța de judecată fiind o *dezdăunare* pentru neexecutarea întreținerii în natură este susceptibilă de modificare (actualizare), dacă nu acoperă nevoile creditorului întreținerii; s-a apreciat că suma de bani, ca și întreținerea în natură, este variabilă în funcție de nevoile creditorului, costul vieții, ceea ce este valabil și în prezent¹.

Anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, în concepția literaturii de specialitate și a practicii judiciare părțile erau îndreptățite, în temeiul principiului libertății contractuale, să stipuleze chiar de la început, adică chiar de la data încheierii contractului, ca prestarea întreținerii să se facă prin echivalent bănesc, ceea ce apreciem că se poate și în prezent².

Rezoluțiunea contractului de întreținere nu se poate obține pentru motivele prevăzute la art. 2261 alin. 1 C.civ., deoarece, prin ipoteză, nu există culpă.

Atunci când prestarea sau primirea în natură a întreținerii nu mai poate continua din *culpa* uneia dintre părți, instanța va majora sau, după caz, diminua cuantumul sumei de bani care înlocuiește prestația de întreținere (art. 2261 alin. 2 C. civ.). În opinia noastră, textul de lege este neclar deoarece nu se știe precis cum și când instanța va majora sau diminua cuantumul sumei de bani. Dacă debitorul întreținerii este în

¹ A se vedea F. Deak, op. cit., p. 545.

² A se vedea M. Mureșan, op. cit., p. 276; S-a hotărât că, în lipsa unui impediment legal, părțile pot conveni însă la data contractului sau ulterior, ca întreținerea să fie convertită, permanent sau temporar, într-o sumă de bani pe care debitorul întreținător trebuie să o plătească creditorului-întreținut pentru acoperirea, total sau parțial, a obligației de întreținere convenită (a se vedea Î.C.C.J, secția civilă și de proprietate intelectuală, decizia nr. 536 din 27 ianuarie 2005, în Dreptul nr. 5/2006, p. 270).

culpă instanța va majora suma ori dacă creditorul întreținerii este în culpă va diminua suma? Mai întâi instanța trebuie să înlocuiască întreținerea în natură cu plata unei sume de bani și abia apoi să dispună majorarea sau diminuarea sumei. Cine este îndreptățit să solicite înlocuirea prestației de întreținere cu plata unei sume de bani ? Instanța este obligată să dispună înlocuirea sau o poate face doar la cererea uneia dintre părți ?

Pe de altă parte, întrucât neexecutarea obligației de întreținere este imputabilă uneia dintre părți (posibil și ambelor părți), cealaltă parte poate cere instanței de judecată și rezoluțiunea contractului¹, nefiind obligată să solicite înlocuirea întreținerii în natură cu o sumă de bani corespunzătoare. În interpretarea și aplicarea art. 2261 alin. 2 C. civ., considerăm că numai partea nevinovată este îndreptățită să solicite înlocuirea întreținerii în natură cu plata unei sume de bani periodice, dacă nu preferă să solicite rezoluțiunea contractului².

În toate cazurile în care întreținerea a fost înlocuită cu o sumă de bani devin aplicabile dispozițiile care reglementează contractul de rentă viageră (art. 2262 alin. 1 C. civ.). Ca urmare, legiuitorul noului Cod civil s-a îndepărtat de concepția literaturii juridice și a practicii judecătorești anterioare care apreciau că nu se aplică dispozițiile speciale și derogatorii din materia rentei viagere, ci dispozițiile dreptului comun pentru contractele bilaterale³.

Cu toate acestea, conform art. 2262 alin. 2 C. civ., dacă prin contractul de întreținere nu s-a convenit altfel, obligația de plată a rentei

¹ În practica judecătorească anterioară noului Cod civil s-a hotărât că, în ipoteza unui contract de întreținere pe viață, dacă debitorul nu își îndeplinește obligațiile ce îi revin, creditorul poate cere fie rezilierea contractului, fie transformarea obligației de întreținere în despăgubiri echivalente și, cum întreținerea se prestează pe tot timpul vieții creditorului, este firesc ca și despăgubirea să capete aspectul unor prestații periodice (a se vedea Trib. Suprem, decizia nr. 183/1971, citată după Dumitru C. Florescu, op. cit., p. 323)

² În practica judiciară mai veche s-a decis că creditorul întreținerii nu poate cere transformarea obligației de întreținere într-o sumă de bani plătită periodic, când din culpa sa a împiedicat executarea obligației debitorului (a se vedea Trib. jud. Brașov, dec. civ. nr. 322/1982 în RRD. nr. 4/1983, p. 68).

³ A se vedea F. Deak, op. cit., p. 541; M. Mureșan, op. cit., p. 273; Trib. Suprem, s. civ. dec. nr. 1114/1976, în RRD nr. 12/1976, p. 59.

rămâne indivizibilă între debitori (spre deosebire de obligația de plată a rentei viagere care, în cazul contractului de rentă viageră, este indivizibilă numai în privința creditorilor).

8. Încetarea contractului de întreținere

Atunci când s-a încheiat pe durată determinată, contractul de întreținere încetează la expirarea acestei durate, cu excepția cazului în care creditorul întreținerii decedează mai devreme (art. 2263 alin. 1 C. civ.).

De asemenea, contractul de întreținere încetează prin pronunțarea rezoluțiunii de către instanța de judecată, la cererea uneia dintre părți, atunci când comportamentul celeilalte părți face imposibilă executarea contractului în condiții conforme bunelor moravuri (art. 2263 alin. 2 C. civ.). De exemplu, una dintre părți exercită acte de violență asupra celeilalte¹. Rezoluțiunea se poate întemeia evident și pe neexecutarea fără justificare a obligației de întreținere din partea debitorului².

Trebuie să precizăm că rezoluțiunea, atunci când se întemeiază pe dispozițiile art. 2263 alin. 2 C. civ. ori pe neexecutarea fără justificare a

¹ Instanța supremă a reținut că: "*...în cauză, conduita recurenților; dovedită cu hotărârile judecătorești depuse la dosar, care, în raporturile lor cu intimatul, s-au manifestat violent, a fost de natură a-i crea creditorului un real sentiment de stres, de insecuritate și chiar temerea că habitatul intolerabil creat de fiul său și soția acestuia, față de vârsta sa înaintată și starea precară de sănătate, ar putea avea influență asupra vieții sale; raportat la aceste împrejurări ...nu se poate reține că în culpă, de neexecutarea obligației de întreținere, este creditorul, care, fiind în mod repetat victima actelor de violență exercitate de debitori, a refuzat comunicarea cu aceștia...*" (a se vedea Î.C.C.J., secția civilă și de proprietate intelectuală, decizia nr. 6943 din 9 decembrie 2004, în "Dreptul" nr. 2/2006, p. 262).

² În practica judecătorească s-a apreciat, constant, că rezoluțiunea contractului de întreținere se dispune numai dacă, din culpa debitorului, creditorul nu a primit întreținerea prevăzută în contract (a se vedea Î.C.C.J., secția civilă și de proprietate intelectuală, decizia nr. 536 din 27 ianuarie 2005, în "Dreptul" nr. 5/2006, p. 270); tot instanța supremă a apreciat că "*...o condiție esențială pentru desființarea contractului este ca neexecutarea să fie imputabilă debitorului...*" (dec. nr. 6943 din 9 decembrie 2004, citată mai sus, nota 32).

obligației de întreținere, *nu poate fi pronunțată decât de instanță*¹, dispozițiile art. 1552 nefiind aplicabile. Orice clauză contrară este considerată nescrisă (art. 2263 alin. 3 C. civ.). Aceasta înseamnă că, în cazurile de mai sus, instanța de judecată verifică și constată dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege pentru admisibilitatea rezoluțiunii.

Întrucât obligația de întreținere are caracter preponderent alimentar, ea nu poate fi executată în mod util decât zi de zi, permanent, iar nu sporadic (termenul de executare fiind esențial). De aceea, rezoluțiunea poate fi cerută fără a fi necesară prealabila punere în întârziere a debitorului (care este de drept în întârziere - art. 1523 alin. 2 lit. a și c) și fără ca judecătorul să poată acorda debitorului termen de grație.

Spre deosebire de situația anterioară intrării în vigoare a noului Cod civil, când rezoluțiunea contractului putea fi evitată dacă debitorul își îndeplinea obligația neexecutată pe parcursul procesului², în prezent art. 2263 alin. 4 C. civ. prevede că, dacă rezoluțiunea a fost cerută pentru unul dintre motivele prevăzute la alin. 2 sau 3, oferta de întreținere făcută de debitorul pârât după introducerea acțiunii nu poate împiedica rezoluțiunea contractului. Deci, nu numai că debitorului întreținerii nu i se poate acorda termen de grație pentru executarea obligației, ceea ce se aplica și în doctrina și jurisprudența formată sub vechiul Cod civil de la 1864³, dar nici chiar oferta de întreținere, făcută după introducerea acțiunii, nu mai poate opri rezoluțiunea contractului.

Dreptul la acțiunea în rezoluțiune se transmite moștenitorilor (art. 2263 alin. 6 C. civ.). Aceasta înseamnă că moștenitorii părților pot nu numai continua acțiunea în rezoluțiune, pornită de antecesorii lor, dar pot și să o exercite.

Este adevărat că dreptul la întreținere este un drept strict personal, motiv pentru care moștenitorii întreținutului nu pot pretinde ca

¹ A se vedea C. Macovei, M. C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, op. cit., p. 2216.

² A se vedea C. Stătescu, C. Bârsan, op. cit., p. 100.

³ A se vedea F. Deak, op. cit., p. 543-544; M. Mureșan, op. cit., p. 275; D. Chirică, op. cit., 1997, p.127; Trib. Suprem, col. civ., dec. nr. 525/1956, în CD 1956, p. 144.

întreținerea să continue în persoana lor sau ca prestația neefectuată în timpul vieții beneficiarului să fie executată în persoana lor. Însă, așa cum s-a arătat, caracterul personal al creanței de întreținere nu influențează caracterul patrimonial al acțiunii în rezoluțiunea contractului. Chiar dacă obligația are ca obiect o prestație contractată *intuitu personae*, acțiunea în rezoluțiunea contractului de întreținere are caracter patrimonial; ca urmare, dreptul la acțiune se transmite moștenitorilor¹.

În situațiile în care întreținerea a fost constituită în favoarea unui terț beneficiar, acesta poate cere doar efectuarea întreținerii, nu și rezoluțiunea contractului încheiat între stipulant și promitent². Prin excepție, dacă terțul beneficiar este moștenitorul proprietarului-contractant (stipulant), în această calitate poate cere și rezoluțiunea contractului³.

9. Efectele rezoluțiunii pentru neexecutarea obligației de întreținere

¹ A se vedea art. 2263 alin. 5 C. civ.; Vezi și F. Deak, op. cit., p. 542; M. Mureșan, op. cit., p. 277; Trib. Suprem, col. civ., dec. nr. 546/1977, în CD, 1977, p. 50; dec. civ. nr. 727/1988, în RRD nr. 2/1989, p. 64; Trib. jud. Hunedoara, dec. civ. nr. 825/1983, în RRD nr. 3/1984, p. 70.

² Într-o cauză soluționată de Curtea de Apel Cluj, în recurs, instanța a reținut că între reclamantă și soțul ei, pe de o parte, în calitate de întreținători, și pârâți, pe de altă parte, în calitate de întreținători, s-a încheiat un contract numit de "întreținere viageră" la data de 17 iulie 1998. Soțul reclamantei nu a avut calitatea de proprietar al imobilului înstrăinat pârâților, el apărând în contractul de întreținere litigios exclusiv ca beneficiar al obligației de întreținere și înmormântare pe care pârâții și-au asumat-o, însă nu și ca transmitător al vreunui drept aflat în propriul patrimoniu la data încheierii convenției. În aceste circumstanțe de fapt, instanța de recurs a apreciat că "*actul juridic sus-arătat îmbracă în raport cu soțul reclamantei tiparul juridic al stipulației pentru altul, în care reclamanta are calitatea de stipulant, pârâții pe aceea de promitenți ai întreținerii, iar soțul reclamantei pe aceea de beneficiar. Ca urmare, rezultă fără echivoc că doar părțile pot cere rezoluțiunea convenției... simpla calitate de beneficiar al unor drepturi rezultate dintr-o convenție încheiată între alții nu poate conferi o asemenea prerogativă*" (a se vedea Curtea de Apel Cluj, decizia civilă nr. 52 din 17 noiembrie 2003, publicată în *Buletinul Jurisprudenței Curții de Apel Cluj, Culegere de practică judiciară pe anul 2003*, Editura Lumina Lex, București, 2004, p. 92-94).

³ A se vedea Trib. jud. Timiș, dec. civ. nr. 1328/1978, citată după F. Deak, op. cit., p. 542.

În principiu, ca efect al rezoluțiunii, prestațiile reciproce ale părților ar urma să fie restituite. Însă, se admite că efectele rezoluțiunii trebuie să fie stabilite ținându-se seama și de unele caractere specifice acestui contract, cum ar fi caracterul aleatoriu și acela de contract cu prestații succesive.

Astfel, în cazul în care rezoluțiunea se pronunță pentru motivele prevăzute la art. 2263 alin. 2 și 3 C. civ., *debitorul în culpă nu poate obține restituirea prestațiilor de întreținere deja executate*¹. În acest sens, în literatura juridică² și în practica judiciară anterioară intrării în vigoare a noului Cod civil³, s-a arătat că, deși debitorul întreținerii are obligația de a restitui bunul, creditorul nu trebuie să restituie valoarea întreținerii prestate, atunci când rezoluțiunea s-a pronunțat din vina debitorului. Dacă întreținutul ar fi obligat să restituie valoarea prestațiilor primite s-ar nesocoti caracterul aleatoriu al contractului de întreținere. Aceasta deoarece ar permite dobânditorului de rea-credință să înlăture, în ceea ce îl privește, efectele aleatorii ale contractului de întreținere, prin faptul că ar putea să înceteze plata întreținerii când suma ratelor capitalizate egalează sau depășește valoarea bunului transmis, ceea ce l-ar pune pe transmitător în situația de a nu mai avea interes să obțină rezoluțiunea, rămânând astfel la discreția debitorului, care și-ar face prin acest mod un drept din propria culpă, ceea ce nu trebuie admis. Prin refuzul restituirii valorii prestațiilor efectuate nu se creează o îmbogățire fără justă cauză a celui ce a primit întreținerea, întrucât foloasele realizate au temei legitim în convenția părților.

Debitorul în culpă nu este îndreptățit la restituire nici în situația în care n-a avut un folos de pe urma bunului până la data rezoluțiunii (de exemplu, întreținutul își rezervase uzufructul viager asupra bunului înstrăinat), deoarece problema nu trebuie rezolvată după cum operează

¹ A se vedea și Dumitru C.Florescu, op. cit., p. 325; L.Stănciulescu, *Curs de drept civil. Contracte*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 449-450.

² A se vedea F. Deak, op. cit., p. 542-543.

³ A se vedea *Decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 3 din 26 decembrie 1987*, op. cit., p. 8.

sau nu o compensare de foloase, ci în raport de caracterul aleatoriu al contractului de întreținere.

În situația în care creditorul întreținerii se află în culpă, refuzând fără justificare primirea întreținerii, atunci el nu va putea obține rezoluțiunea contractului de întreținere. Cu toate acestea, dacă debitorul întreținerii este de acord cu cererea creditorului întreținerii de a se desființa contractul, atunci el este îndreptățit să obțină restituirea valorii întreținerii prestate.

De asemenea, debitorul întreținerii are dreptul să-i fie restituite impozitele plătite în legătură cu bunul restituit întreținutului, indiferent dacă are sau nu culpă în legătură cu desființarea contractului, deoarece impozitele sunt sarcini ale proprietății¹. Tot la fel, debitorul are dreptul să i se restituie suma plătită întreținutului cu titlu de preț, în cazul în care, pe lângă obligația întreținerii, a achitat o sumă de bani, sub acest aspect contractul neavând caracter aleatoriu².

În schimb, debitorul întreținerii suportă cheltuielile aferente încheierii contractului de întreținere, care nu sunt supuse restituirii dacă rezoluțiunea se pronunță din culpa lui.

Cu privire la *efectele rezoluțiunii contractului de întreținere față de terți* se aplică dreptul comun. Astfel fiind, odată cu desființarea contractului de întreținere, drepturile dobândite de terți rămân fără suport juridic, desființându-se și ele cu efect retroactiv (*resoluto iure dantis, resolvitur ius accipientis*). Ca și în materia vânzării, efectele rezoluțiunii întreținerii față de terți se produc în condițiile art. 909 și 910 C. civ. (în cazul imobilelor) sau ale art. 935 și urm. C. civ. (în cazul mobilelor).

¹ F. Deak, op. cit., p. 543.

² *Decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 3 din 26 decembrie 1987*, op. cit., p. 9.